

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Mustosmäki, Armi; Mankki, Laura; Sihto, Tiina

Title: Pohjoismainen hyvinvointivaltio : (ura)naisen ystävä vai vihollinen?

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat & Valtiotieteellinen yhdistys, 2019.

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Mustosmäki, A., Mankki, L., & Sihto, T. (2019, 29.1.2019). Pohjoismainen hyvinvointivaltio : (ura)naisen ystävä vai vihollinen?. *Politiikasta*. <https://politiikasta.fi/pohjoismainen-hyvinvointivaltio-uranaisen-ystava-vai-vihollinen/>

Mikä? Arkisto Juttusarjat Videot Tapahtumat Podcastit Toimitus

Kirjoittajat Poliitikasta kouluissa [Suomi](#)

POHJOISMAINEN HYVINVOINTIVALTIO: (URA)NAISEN YSTÄVÄ VAI VIHOLLINEN?

29.1.2019

📅 29.1.2019 👤 POLIITIKASTA 📌 ARMI MUSTOSMÄKI, ARTIKKELIT, LAURA MANKKI, TIINA SIHTO 💬 0

Kuva: Nicolas LB / Unsplash (CC0)

Lukuaika: 5 min.

Edistävätkö markkinaliberaalit uudistukset sukupuolten tasa-arvoa suomalaisilla työmarkkinoilla?

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA julkaisi 16.1.2019 analyysin [Lasikaton paradoksit](#). Analyysin tavoitteena on keskustella siitä, miksi naisten korkeasta työllisyysasteesta huolimatta naisten uralla eteneminen takkuilee Pohjoismaissa.

EVAn johtaja **Matti Apunen** haastatteli analyysissä ruotsalaista tutkijaa ja kirjailijaa **Nima Sanandajia** siitä, miksi Suomessa on vähemmän naisjohtajia kuin monissa muissa Euroopan maissa.

EVAn analyysissä esitetään pohjoismaisen hyvinvointivaltion rakenteiden hidastavan naisten urakehitystä.

Julkaisusta ehdittiin uutisoida otsikoilla kuten ”Nyt löytyi syyllinen naisten heikkoon urakehitykseen: Suomen hyvinvointivaltio”, ”Enemmän naisia huipulle? Näillä keinoilla se onnistuu, eikä sukupuolikiintiö kuulu listaan” ja ”Tutkija: Hyvinvointivaltion avokätiset tuet passivoivat naisia – hidastaa johtajaksi etenemistä”.

Armi Mustosmäki

YTT, KTM Armi Mustosmäki on yhteiskuntapolitiikan tutkijatohtori Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksella.

Laura Mankki

YTM Laura Mankki on sukupuoliutkimuksen väitöskirjatutkija Jyväskylän yliopistossa, yhteiskuntapolitiikan yliopistonopettaja Itä-Suomen yliopistossa ja tutkija Suomen Akatemian rahoittamassa Lean, Work, Gender -hankkeessa

Tiina Sihto

YTM Tiina Sihto työskentelee projektitutkijana Ikääntymisen ja hoivan tutkimuksen huippuyksikössä (CoE AgeCare, 2018–2025) sekä yhteiskuntapolitiikan väitöskirjatutkijana Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksella.

Selaa arkistoa

Arviot
demokratia
Venäjä
populismi
Euroopan unioni
Suomi
Retoriikka
Turvallisuuspolitiikka
Tutkimus
Yhdysvallat
Yliopisto
Maahanmuutto
Tasa-arvo
Media
Terrorismi
Eurooppa
Ukrainan kriisi
ilmastonmuutos
Vaalianalyysit
Ranska

EVA:n analyysissä esitetään pohjoismaisen hyvinvointivaltion rakenteiden hidastavan naisten urakehitystä. Uran hidasteita ovat perhevapaat, palveluiden ostovoimaa heikentävä verotus sekä yrittäjyyttä ja palkkakehitystä vaikeuttava julkisen sektorin monopoli.

EVA:n analyysissä esitetään myös vapaan markkinatalouden mukaisia ratkaisuja tähän lasikaton paradoksiksi nimettyyn ongelmaan.

Tässä tekstissä tarkastelemme EVA-analyysin kolmea pääväitettä sekä ratkaisuehdotuksiin liittyviä ongelmia. Kysymme, edistävätkö markkinaliberaalit uudistukset sukupuolten tasa-arvoa suomalaisilla työmarkkinoilla.

Pohjoismainen hyvinvointivaltio – naisystävällinen hyvinvointivaltio?

EVA:n analyysissä esille nostettu kysymys siitä, toimiiko naisystävälliseksi tarkoitettu hyvinvointivaltio itse asiassa naisten uraa haittaavana tekijänä, ei ole uusi.

Tutkijat **Hadas Mandel** ja **Moshe Semyonov** ovat **tulkinneet**, että Pohjoismaissa naiset osallistuvat aktiivisesti työmarkkinoille, mutta eivät työskentele hyvin palkatuissa johtavissa asemissa yhtä usein kuin naiset liberaaleissa talouksissa, kuten Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa. Tätä mekanismia he kutsuvat naisystävällisen hyvinvointivaltion paradoksiksi.

Näihin tutkimuksiin, joista sekä teoreettiset ideat että analyysitapa on omaksuttu, ei kuitenkaan viitata EVA-analyysissä. Analyysi pohjaa Sanandajin **kirjaan** *The Nordic Gender Equality Paradox*, jossa ei myöskään viitata alan aiempaan tutkimuskirjallisuuteen.

Naisystävällisen hyvinvointivaltion paradoksia käsittelevään kirjallisuuteen tutustuminen ja viittaaminen veisi myös sen kritiikin lähteille. Aiemmassa tutkimuksessa on käyty kiivasta keskustelua maiden välisistä naisten työhön osallistumisen eroista ja niiden syistä. Tutkijat eivät suinkaan ole **yksimielisiä** siitä, että pohjoismaisen hyvinvointivaltion rakenteet vähentäisivät naisten työssäkäyntiä tai vaikeuttaisivat uria.

Seuraavaksi käsittelemme EVA:n raportin kolmea pääväitettä.

Perhevapaat vaikeuttavat uranaisten asemaa työelämässä -väite

EVA:n analyysin mukaan naiset työskentelevät perhevapaiden vuoksi miehiä vähemmän. Tämä puolestaan vaikeuttaa naisten etenemistä johtaviin asemiin ja vaikuttaa täten negatiivisesti naisten urakehitykseen.

Myös **aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa** on käsitelty sitä, vaikuttavatko perhepoliittiset etuudet ja irtisanomissuoja korkeasti koulutettujen naisten uralla etenemiseen. Hypoteesin mukaan työnantajat välttelisivät naisten palkkaamista erityisosaamista vaativiin tehtäviin sekä esimies- ja johtamisasemiin, sillä heillä on perhevapaajärjestelmän ansiosta mahdollisuus jäädä pitkille perhevapaille ja osa-aikatyöhön tai muuten panostaa vähemmän uraansa.

Perhevapaajärjestelmän olemassaolo ei kuitenkaan tarkoita, että kaikki naiset käyttäisivät sitä täysimääräisesti ja samalla tavoin. Suomessa naiset, erityisesti korkeakoulutetut, tekevät hyvin usein koko-aikatyötä, eivätkä **korkeakoulutetut**

Tulevat tapahtumat

Liberalismista ja vapaudesta -
keskustelutilaisuus

helmikuu 21 | 18:00–20:00

Politiikan tutkimuksen päivät
2019

maaliskuu 14 | 08:00–maaliskuu 15 |
17:00

[Näytä kaikki Tapahtumat](#)

Uusimmat podcastit

”Maakuntaudistus ja vahvan valtio...

JARI AUTIONIEMI

00:00

00:00

1. ”Maakuntaudistus ja vahvan va...	10:14
2. ”Naispopulistien politiikkaa – 6.9.2...	9:14
3. ”Demokratian hauras sydän – 1.9...	13:31
4. ”Mauno Koiviston kiistanalainen ...	20:42
5. ”Politiikan huonosti käyttäytyvät ...	9:00

Kaikki julkaistut podcastimme löytyvät [omalta sivultaan](#).

naiset pitää pitkiä perhevapaita. Pitkiä perhevapaita pitävät useammin matalammin koulutetut naiset.

Huomioon on syytä ottaa myös laajemmat sosiaaliset ja kulttuuriset muutokset perheissä. Korkeakoulutettujen naisten puoliset käyttävät aktiivisimmin perhevapaita. Miehistä juuri korkeakoulutetut ovat kuluneina vuosikymmeninä lisänneet eniten osallistumistaan lastenhoitoon ja kotitöihin.

Korkeasti koulutettujen naisten työhön osallistumisessa ei ole suuria eroja liberaalien markkinatalouksien ja Pohjoismaiden välillä.

Vertaileva tutkimus on myös havainnut, että korkeasti koulutettujen naisten työhön osallistumisessa ei ole suuria eroja liberaalien markkinatalouksien ja Pohjoismaiden välillä: työllisyysasteet ovat korkeita ja kokoaikatyö yleistä. Myöskään eroja naisten ja miesten johtavissa asemissa työskentelyssä ei pidetä johdonmukaisina tai merkittävänä.

EVA:n analyysissäkin tehdään vahvoja johtopäätöksiä hieman epäjohdonmukaisista tuloksista. EVA:n lasikattomittarin mukaan runsaiden perhevapaiden Ruotsissa on lähes yhtä paljon naisjohtajia kuin Yhdysvalloissa, jossa palkallista äitiyslomaa ei ole.

Lisäksi Baltian maissa on vertailun pisimmät palkalliset vapaat tuoreille äideille, mutta silti vertailun mukaan eniten naisjohtajia on juuri Latviassa. Toisin kuin yllä mainituissa tutkimusartikkeleissa, EVA:n analyysissä ei varsinaisesti tutkita asioiden yhteyttä korrelaationa ja kausaalisuutena.

Huomionarvoista on sekin paradoksin kritiikki, joka analyysissä on sivuutettu: Pohjoismaisen mallin on nähty tukevan erityisesti matalammin koulutettuja naisia. Julkisesti tuettu, laadukas päivähoito, hyvinvointivaltion tarjoamat työpaikat ja työntekijän oikeus palata työpaikkaansa perhevapaalta (irtisanomissuoja) tukevat kaikkien naisten mutta erityisesti matalammin koulutettujen työllisyyttä, työurien jatkuvuutta ja toimeentuloa.

Pohjoismaisen mallin on nähty tukevan erityisesti matalammin koulutettuja naisia.

Myös yksinhuoltajien köyhyys ja lapsiköyhyys ovat olleet Pohjoismaissa huomattavasti liberaaleja maita vähäisempää. Näin luokkaerot naisryhmien välillä ovat pienemmät Pohjoismaissa ja suuremmat liberaaleissa markkinatalouksissa.

Lasikaton paradoksi keskittyykin siis argumentteihin, joiden mukaan korkeasti koulutetut naiset ovat liberaaleissa markkinatalouksissa saavuttaneet paremman tasa-arvon ”oman vertaisryhmänsä” eli korkeasti koulutettujen miesten kanssa. Vertaileva tutkimuskirjallisuus on huomauttanut, että tämä ”harvojen tasa-arvo” on saavutettu luokkaeroja kasvattamalla.

Kotitaloustyötä tulisi saada ostaa helpommin markkinoilta -väite

EVA:n raportissa esitetään toisena väitteenä, että korkean verotuksen vuoksi suomalaisten naisten ei ole useinkaan mahdollista ostaa kotitöitä korvaavia palveluita markkinoilta.

EVAn analyysissä esitetäänkin, että sukupuolten välistä epätasa-arvoa työmarkkinoilla voitaisiin kuroa umpeen kotitalouspalveluiden verokiilan vähentämisen avulla, esimerkiksi kotitalousvähennystä laajentamalla. Samalla nämä naiset työllistyvät oletettuja matalammin koulutettuja (maahanmuuttajataustaisia) naisia kotitalouspalvelutalouden kasvaessa suuremmaksi.

Kotitalousvähennys otettiin käyttöön vuonna 1997 tukikokeiluna muutamissa kunnissa ja muualla Suomessa kokeiltiin suoran yritystuen mallia. Valtakunnalliseen verovähennysmallin päädyttiin vuoden 2001 alusta koko maahan, ja suorasta tuesta luovuttiin. Mallia on laajennettu niin, että vuodesta 2005 alkaen vähennyksen saa työstä, joka on tehty esimerkiksi omien, puolison vanhempien asunnossa.

Vaikka suomalaiset naiset ovat osallistuneet palkkatyömarkkinoille jo pitkään, nähdään edelleen ulkopuolisen kotiavun hankinta nimenomaan naisia koskevana asiana. Tämän sukupuolittuneen työnjaon vuoksi kotitalousvähennyksen voidaan katsoa siirtävän eriarvoistavia rakenteita yhä enemmän naisten välille.

Halutaanko edistää korkeasti koulutettujen naisten ja miesten keskinäistä tasa-arvoa naisten keskinäisen epätasa-arvon kustannuksella?

Tämä herättää jälleen kysymyksen siitä, kenen tasa-arvo ajetaan ja keiden tasa-arvo koetaan tärkeäksi. Halutaanko edistää korkeasti koulutettujen naisten ja miesten keskinäistä tasa-arvoa naisten keskinäisen epätasa-arvon kustannuksella?

Voidaan sanoa, että kotitalousvähennyksestä tulee väylä, jolla tehdä valintoja kotiäitiyteen ”pakottavan” diskurssin ja uraan panostavan naiseuden välillä. Tällainen valinnanmahdollisuus koskettaa usein kuitenkin vain hyvin toimeentulevia naisia.

Kotitalousvähennyksen tuottama käsitys tasa-arvosta **jättää marginaaliin** esimerkiksi siirtolaistyöntekijät ja vähätuloiset. Ihmiset, joiden tulot ovat liian pienet tai jotka saavat tukea ostettuun palveluun, eivät voi tehdä verovähennystä.

Suomessa SDP ja Sitra ovat **esittäneet** tähän ratkaisuksi negatiivista tuloveron kaltaista kotitalousvähennysmallia. Siinä kotitalousvähennys olisi pienituloisille suoran tuen ja verohuojennuksen yhdistelmä.

Kotitalousvähennys voi toimia kannustimena esimerkiksi maahanmuuttajataustaisille naisille perustaa omia yrityksiään ja edistää näin omaa taloudellista tilannettaan. Kuitenkin EVAn analyysin oletus siitä, että kotipalveluita tulevat tarjoamaan yhä kasvavissa määrin maahanmuuttajataustaiset naiset, usintaa paitsi sukupuoleen myös rodullistettuihin ryhmiin ja työntekijöihin liittyviä oletuksia ja saattaa syventää työmarkkinoiden yhä enemmän etnisyyden mukaan hiarkisoituvia rakenteita.

Yksityistäminen parantaa naisten asemaa työmarkkinoilla -väite

Kolmantena pääväitteenä EVAn analyysissä esitetään, että naisvaltaisten alojen yksityistäminen **nostaisi** naisten palkkoja. Siinä pyritään tuomaan Suomeen Ruotsissa **käytyä** keskustelua siitä, miten julkisen monopolin purkaminen madaltaisi erityisesti naisyrityksien esteitä.

Yksityistämisen työntekijävaikutuksiin tulee kuitenkin suhtautua kriittisesti ja sukupuolivaikutuksiakin olisi syytä tutkia enemmän. Ruotsissakaan markkinaistumisen vaikutukset eivät ole olleet naisryttäjien asemaa edistäviä – pikemminkin päinvastoin.

Ruotsalaisessa kunnassa **toteutettu** valinnanvapausmallin tuominen vanhuspalveluihin osoitti, että suurin osa kunnan kilpailutuksen voittaneista yrityksistä oli suuria ja miesten omistamia ja johtamia yrityksiä. Analyysin mukaan miesten omistamat yritykset tarjosivat kunnassa jopa 97 prosenttia palveluista.

Suomessakin julkisen sektorin palveluita, esimerkiksi siivoustyötä ja muita niin kutsuttuja tukipalveluita, on yhtiötetty, ulkoistettu ja altistettu kilpailulle 1990-luvun jälkeen. Puhtaanapitotyö on muuttunut tehostamistalouden paineessa yhä vaativammaksi.

Alan tapaustutkimuksen mukaan yhtiöittämisen kaltaiset julkisen sektorin purkamiseen pyrkivät käytännöt voivat johtaa työntekijöiden työehtojen heikkenemiseen. Siinä missä kunta on taannut henkilöstölleen kohtuulliset työehdot ja toimeentulon, voi yhtiömuotoinen voittoa tavoitteleva liiketoiminta luoda painetta työehtojen heikentämiseen.

Koska kunnat tavoittelevat säästöjä, hintakilpailu on kovaa eikä toisin kuin EVAn selvityksessä esitetään johda palkkojen kasvuun vaan saattaa heikentää työehtosopimuksia. Myös työvoimavaltaisilla aloilla yritysten keskeinen kilpailuetu saadaan yleensä palkkakustannusten minimoinnista.

Julkisessa terveydenhuollossa on käytössä kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus (KVTES), kun taas yksityiset hoivayritykset käyttävät pääosin yksityisen sosiaalipalvelualan työehtosopimusta.

Suomessa yksityistäminen saattaa alentaa naisten palkkatasoa myös terveydenhuollossa ja varhaiskasvatuksessa.

Yksityisen sosiaalipalvelualan työehtosopimuksessa on kohtia, jotka selkeästi heikentävät työntekijän asemaa. Palkat ovat alempia ja vuosilomaoikeudet lyhyempiä. Siksi Suomessa yksityistäminen saattaakin alentaa naisten palkkatasoa myös terveydenhuollossa ja varhaiskasvatuksessa, kuten Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPerin lakimies **Mari Leisti** on todennut.

Julkisten palveluiden purkaminen monopoli-argumentilla ei myöskään ota huomioon, että yrityksetkin **voivat saavuttaa** yritysmonopoliaseman markkinoilla.

Hyvinvointivaltion heikentämisestä työn sukupuolittuneisuuden purkamiseen

Vaikka voimme olla yhtä mieltä siitä, että naisten urien ja naisjohtajuuden edistäminen ovat tärkeitä tasa-arvotavoitteita, syistä, tulkinnoista ja keinoista vallitsee erimielisyyttä.

Naisystävällistä hyvinvointivaltiota sekä sen paradoksia koskevat keskustelut ovat tärkeitä, sillä ne nostavat esiin monia poliittisia kysymyksiä koskien työn sukupuolittuneisuutta.

EVAn analyysi on kuitenkin hiljainen miesten roolin suhteen. Hoivan kysymyksiä pallotellaan naisryhmältä toiselle, vaikka hoivan kysymykset ovat osa meidän jokaisen elämänkaartamme. Kaikki meistä tarvitsevat intensiivistä hoivaa

elämänkaaren alkupäässä ja monet myös loppupäässä sekä muissakin elämänkaaren vaiheissa.

Voitaisiinko miesten ja naisten tasa-arvoa työmarkkinoilla lisätä ilman, että lisätään epätasa-arvoa eri naisryhmien välillä?

Teesi naisystävällisen hyvinvointivaltion paradoksista muistuttaa myös siitä, että naisten uria eivät hidasta perhevapaat sinänsä vaan naisten hoivarooliin liittyvä **syryntä**. Syryntää puolestaan aiheuttaa oletus miesnormin mukaisesta ideaalityypisistä työntekijästä, jolla ei ole hoivavelvollisuuksia.

Voitaisiinko syryntää ehkäistä esimerkiksi uudistamalla perhevapaita sekä jakamalla vanhempainvapaiden kustannuksia tasaisemmin miesten ja naisten työpaikkojen välillä? Onko tasa-arvo nollasummapelejä, vai voitaisiinko miesten ja naisten tasa-arvoa työmarkkinoilla lisätä ilman, että lisätään epätasa-arvoa eri naisryhmien välillä? Onko matalasti koulutetun (maahanmuuttaja)naistyövoimareservin luominen siis ainoa tie kohti korkeissa positioissa olevien naisten ja miesten tasa-arvoa, vai löytyisikö tasa-arvoon muitakin reittejä?

YTT, KTM Armi Mustosmäki on yhteiskuntapolitiikan tutkijatohtori Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksella.

YTM Laura Mankki on sukupuolentutkimuksen väitöskirjatutkija Jyväskylän yliopistossa, yhteiskuntapolitiikan yliopistonopettaja Itä-Suomen yliopistossa ja tutkija Suomen Akatemian rahoittamassa Lean, Work, Gender -hankkeessa

YTM Tiina Sihto työskentelee projektitutkijana Ikääntymisen ja hoivan tutkimuksen huippuyksikössä (CoE AgeCare, 2018–2025) sekä yhteiskuntapolitiikan väitöskirjatutkijana Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksella.

Lisää aiheesta

Viedäänkö Suomea Natoon kuin pässiä narussa?

Eugeniikan jäljillä

Vanhustenhoito: jäähyväiset hyvinvointivaltiolle?...

Perustulokokeilu ei johda perustulon toteuttamiseen...

Jaa tämä:

HOIVA, POHJOISMAAT, RUOTSI, SUKUPUOLI, TASA-ARVO, TYÖ

Leave a comment

Your email address will not be published.

Comment

Name *

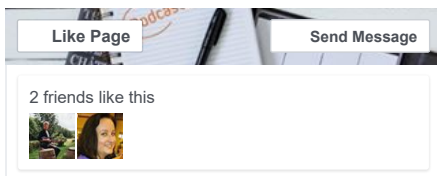
Email *

Website

 Ilmoita sähköpostilla tulevista kommentteista. Ilmoita sähköpostilla uusista postauksista.

Lähetä kommentti

Seuraa meitä Facebookissa

Poliitikasta
5,658 likes

Seuraa meitä Twitterissä

Twiitit käyttäjältä @Poliitikasta_fi

Poliitikasta
@Poliitikasta_fi

Edistävätkö markkinaliberaalit uudistukset
#sukupuoli'en #tasarvo'a suomalaisilla
#työ'markkinoilla? Meillä on kunnia tarjota teille
tuhannes julkaistu juttumme! #Poliitikasta1000
politiikasta.fi/pohjoismainen-...

Pohjoismainen hyvinvointiv...
Edistävätkö markkinaliberaalit ...
politiikasta.fi

1 h

Poliitikasta uudelleentwiittasi

Upota

Näytä Twitterissä

Meistä

[Etusivu](#)[Mikä?](#)[Arkisto](#)[Videot](#)[Taphtumat](#)[Podcastit](#)[Toimitus](#)[Kirjoittajat](#)[Poliitikasta kouluissa](#)[Terms & Privacy Policy](#)

Seuraa meitä

@ Poliitikasta.fi ISSN 2323-7090